№ 5. 5 (17) თებერვალი 1870 5 (17) თებერვალი № 5.

დროება

გაზეთის ფასი

ტფილისში და გარეშე ადგილებში:

	გაგზავნით		გაუგზავნელათ:
ერთის წლისა	7 მან.		6 მან.
ნახევარის წლისა	4 —		3 — 50 კ.
სამის თვისა	2 — 50 კ.		2
ერთის თვისა	1 —		„ — 75 კ.
ცალკე ერთის ნომრისა			„ — 15 კ.

რედაქციის კანტორაში მიიღება ყოველ-გვარი განცხადება ქართულ და სხვა ენებზედ. ფასი განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულებრივის ასოებით გაზეთის სტრიქონზედ 8 კაპ., ასო მთავრულებით ასოზე ½ კაპ.

„დროება“ გამოდის კვირაში ერთხელ, ხუთშაბათობით.

ხელის-მოწერა მიიღება:

ტფილისში — „დროების“ რედაქციის კანტორაში, მელიქიშვილის და კომპ. სტამბაში, ხანის ქუჩაზედ, ბებუთოვის სახლში.
ტფილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Въ Тифлисъ. Въ контору редакціи грузинской газеты „ВРЕМЯ“.
ქუთაისში — ლ. ლოლუასთან — პოლიციის ქუჩაზე, მელქონ პალიევის სახლში.

ავტორს ორი თვის განმავლობაში შეუძლია უკანვე მიიღოს თავის ხარჯით სტატია, რომელიც გამოგზავნილი იყო „დროებაში“ დასაბეჭდათ, მაგრამ, რომლისამე მიზეზისა გამო, არ დაიბეჭდა.
თუ აუცილებელი საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია შეამოკლებს თავის თანამშრომელის სტატიასა და ისე დაბეჭდს გაზეთში.—

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

წელიწადი მეხუთე.

შინაარსი:

მართებლობის განკარგულებანი.—ტფილისის გუბ. აზნაურთ წინამძღომლისაგან.—შინაგანი ცნობები.—„დროების“ კორრესპონდენცია პეტერბურღიდან.—სამოსამართლო ქრონიკა.—პოლიტიკა: ფრანცია,—ანგლია და ავსტრია.—ტელეგრამმები.—მიცვალებულის ტირილი და იმის დამარხვა რაჭაში.—სხვა და სხვა ამბები.—ლექსები: „მერცხალი „და“ არაგვის“.—სავაჭრო და ბიბლიოგრაფიული განცხადებანი.—

მართებლობის განკარგულება.

უკანასკნელ წელიწადებში მოსკოვის ფაბრიკანტებმა შენიშნეს, რომ კავკასიიდან მოტანილს ენდროში გარეულია სხვა და სხვა უვარგისი ნარევები, მაგ. თიხა, ქვები, ჯოხები და სხ. ამნაირი უპატიოსნო ენდროს ვაჭრობას ისეთი ბოლო იქნება მოსკოვს მომავალში, როგორც კავკასიის აბრეშუმის ვაჭრობას ჰქონდა, რომელიც ძალიან დაეცა და მის ნაცვლად იქ ჰყიდულობენ იტალიიდან, ჩინეთიდან და ბუხარიიდან შემოტანილს აბრეშუმს. დიდმა მთავარმა ნამესტნიკმა, რომელსაც ფინანსის მინისტრისაგან მოუვიდა მოსკოვის ვაჭრების ჩივილი ამ ნაირ უკანონო მოქმედებაზე, მისცა ბრძანება კავკასიის გუბერნიების უფროსებს, რათა გამოუცხადონ ყველა აბრეშუმით და ენდროთ მოვაჭრებს, რომ ამ ნაირ უპატიოსნო ვაჭრობას ძლიერ ცუდი გავლენა და მავნებელი ზედმოქმედება ექნება საზოგადოთ ვაჭრობაზედ, რადგანაც ცუდი სახელი დაუვარდება კავკასიის ვაჭრებს და ამის გამო იმათთან რუსეთში სრულიად მოისპობა შემდეგში ვაჭრობა, რომელიც უნდა იყოს დამყარებული ურთი-ერთის ნდობაზედ და არა მოტყუებაზედ. კავკასიის ნამესტნიკს იმედი აქვს, რომ ზოგიერთ პირებთაგან ასე უპატიოსნო ვაჭრობის წაყვანა, მოისპობა საზოგადოთ ყველა მოვაჭრე და მოწარმოე პირების ზედამხედველობით და ყურის დევნით. და თუ, ვინიცობა, ამისთანა საქმე კიდევ აღმოჩნდა, მაშინ დამნაშავეებს მოეპყრობიან კანონისა მებრ და იმათი სახელები გამოცხადებული იქნება—.

ბძანება კავკასიის ნამესტნიკის ხამმართველოში.

29 დეკემბერს 1869 წელსა ტფილისს.

მისის იმპერატორებითის დიდის მთავრის კავკასიის ნამესტნიკის შუამდგომლობით ხელმწიფე იმპერატორმა უბოძა ქვემო ხსენებულთა პირთა ერთგულის სამსახურისთვის შემდეგი ჯილდონი:

წმინდა სტანისლავის ორდენი მეორე ხარისხისა: შორაპნის უეზდის ნაჩალნიკს მფიმოვსკის, ზუგდიდს უეზდის ნაჩალნიკს ბერარდის, უფროსსსაქმის მწარმოებელს გუბერნიის სამმართველოსას—აბულაძეს. წმინდა ანნის ორდენი მესამე ხარისხისა: ქუთაისის გუბერნიის ექიმს კლემენტოვს. წმინდა სტანისლავის ორდენი მესამე ხარისხისა: ქუთაისის ქალაქის პოლიციის პრისტავის თანაშემწეს ლოლობერიძეს, ქუთაისის ოლქის სასამართლოს სეკრეტრის თანაშემწეს ჩარკვიანს. ქუთაისის უეზდის მომრიგებელ მოსამართლის თანაშემწეს ეჯუბოვს. წმინდა სტანისლავის ორლენი მეორე ხარისხისა: ოლქის სასამართლოს წევრს სლინკოს. წმინდა ანნა მესამე ხარისხისა: რაჭის უეზდის მომრიგებელ მოსამართ. უიფიანს.

ტფილისის გუბერნიის აზნაურობის წინამძღომლისაგან.

ამას წინეთ „დროებაში“ რომ ჩემი განცხადება იყო დაბეჭდილი, იმის დასამატებლად და რაოდენთამე პირთა სურვილისა მებრ, ვალად ვრაცხ ეს განმარტებაც გამოვაცხადო:

თვითეული წევრი აზნაურობისა ვალდებულია, რომ დაუყოვნებლად წარუდგინოს უეზდის მარშალს მოწმობა უეზდის ნაჩალნიკისა თავისს საკუთრებაზედ; და კანონი ითხოვს, რომ მამული ასის დღისა მაინცა ჰქონდეს აზნაურსა ანუ თავადსა, რომ საუეზდო შეკრებილებაში შეესვლებოდეს,—და ათასის დღისა მაინცა, რომ საგუბერნიო შეკრებილებაში შეესვლებოდეს, კენჭით რჩევაში მონაწილეობისათვის.

ვისაც თვითონ არ შეუძლია შეკრებილებაში შესვლა კანონიერის მიზეზით, ესე იგი: 1. თუ სამსახურის თანამდებობას ასრულებს; ან 2. ავათ იმყოფება; ან 3. საქმე უწარმოებს სადმე სხვა ქალაქის სასამართლოში, სადაც თვითან იმისი მყოფობა აუცილებელად საჭირო არის; ან 4. თუ მიცვალებული არის ან მძიმე ავათმყოფი ვინმე იმისს უმახლობელესს ნათესაობაში; ან 5. თუ იმისს მამულში დიდი რამ უბედურება მომხდარა და ან 6. თუ ხნიერი არის უმეტეს 60 წლისა;—რაც ამ მიზეზთაგანი აქვს, უეზდის მარშალს დაუყოვნებლად უნდა აცნობოს წერილით.

ამ ვალდებულებათ აღუსრულებლობას თანასდევს ან საყვედური შეკრებილებაში, ან განშორება შეკრებილებიდამ, და ან ფულის გადახდევინებაც შეკრებილების განჩინებით.

მცირე მამულის პატრონები საგუბერნიო შეკრებილებაში ჰგზავნიან თავის მაგიერად ვექილებს, რომელთაც აღირჩევენ საუეზდო შეკრებილებაში.

ქალები თავისს ხმას გადასცემენ ვისაც ანდობენ.

თავადს ან აზნაურს შეუძლია თავისი კენჭი მიანდოს მხოლოდ თავისს შვილსა, თუ თვითან იმასაც თავისი საკუთარი ნება აქვს, რომ მონაწილეობა იქონიოს შეკრებილების მოქმედებაში.—

შინაგანი ცნობები.

— სამშაბათს, 3 თებერვალს, გაიხსნა აქ ქალების კურსები, რომელზედაც რამდონიმე ცნობები იყო „დროებაში“ დაბეჭდილი. ამბობენ, რომ საქმის დამწყებნი არ მოელოდნენ, ისე ბევრ მსმენელებს შეუყრია თავი და სურვილი გამოუცხადებიათ ამ კურსების საშუალებით სწავლის შესრულებისა. სხვათა შორის კარგა ბლომი ქმრიანი და შვილიანი ქალებიც არიან თურმე. ჩვენ ცოლებს, დებს და ქალებს, რომელთაც არავითარი ღონისძიება არა აქვთ ტფილისში უმაღლესი სწავლის მიღებისათვის, უეჭველია, ეს კურსები არა მცირედ სარგებლობას მოუტანს. ამ კურსების საქმე რომ კარგათ და თადარიგით წავა, ამაში გვაიმედებს ის გარემოება, რომ ჩვენმა საუკეთესო მასწავლებლებმა ითავეს ამ სასარგებლო საქმის აღსრულებაში მოყვანა და ლექციების კითხვა.—

ჩვენი მხრით, ვისურვებთ, რომ არავითარი გარეშე გარემოება და მოულოდნელი დაბრკოლება წინ არ დადგომოდეს ჩვენი სწავლამოკლებული ქალების განათლების საქმესა; ჩვენებურ ქალებს რომ სწავლის შეძენისა და განათლების სურვილი აქვსთ, ამას გვიმტკიცებს ჩვენ იმათი რიცხვი ყოველ გვარ სასწავლებლებში, სადაც კი აქვთ შესვლის უფლება და იმათი ბეჯითი სწავლა.—

„სასოფლო გაზეთში“ აცნობებენ რაჭიდან: „რაჭაში ძლიერ სიმშრალეა, წვიმაც იშვიათად არის. ამან მეტად დაალონა ხალხი, რადგან ისინი, როგორც ახლა ხედვენ სიძვირეს, აგრეთვე მომავალ დროებისათვისაც მოელიან ჭირნახულის ნაკლებობას, რადგან ნათესები ჰხდება გვალვისა და ქარისაგან. ტყეებს ხშირად ცეცხლი უჩნდება და იწვის, რომლის ალი ანათებს სოფლებს და კომლისაგან ისეთი ბურუსია მთელს რაჭაში გამდგარი, რომ ერთი სოფლიდგან მეორე აღარ მოსჩანს, დღისით მზეს და ღამით მთვარის სინათლეს ძლიერ უშლის; ამ გვარი საშინელი ცეცხლი სადმელის სასოფლო და ბოსტანას სახელმწიფო ტყეებში გაჩენილი მამასახლისებმა დააქრობინეს საზოგადოებას; სხვა სოფლებში რა ზომა მოიხმარეს ცეცხლის დაქრობისათვის, იმისი არა ვიცით რა ჯერ.

მდინარეებმა ძლიერ იკლეს, ტბები, ღელეები და წყაროები თითქმის დაშრენ; ამისათვის ზოგიერთს სოფლებში ასე გაძვირდენ წისქვილები, რომ დასაფქვავათ ათ ვერსზე მიდიან; ავათმყოფობა და სიკვდილი გახშირდა. ღმერთმა იცის, როგორი გაზაფხული გვექნება. იმერეთშიაც ამ გვარი ამინდებიაო, მაგრამ დაწვრილებით არა ვიცით რა“.

ა. შ.

— მარტყოფიდან მოგვივიდა ამბავი, რომ ამ სოფლის, და აგრეთვე ზოგიერთ იმის არემარე სოფლებისა, მცხოვრებთ პური შემოკლებიათ, ასე რომ უკანასკნელ კვირეებში ხალხი დიდს გაჭირვებაში არისო; ამის მიზეზი, როგორც ამბობენ, უკანასკნელი სამი წლის ცუდი მოსავალია: არც შარშან, არც შარშანწინ და არც იმის წინეთ საკმაო პურის მოსავალი ყოფილა მარტყოფში და იმის ახლო-მახლო სოფლებში. უბედურება ის არის, რომ არც წრევანდელი უხეირო ზამთარი გვაძლევს სრულ იმედსა, რომ მერმის მაინც უკეთესი მოსავალი მოვიდეს.—

ქიზლარში პური მანეთ-ნახევრათ ფასობს.

— ეს ერთი კვირაა, რაც ტფილისში თოვლი მოვიდა და თან გვარიანი სიცივეებიც მოიტანა; ერთი სიტყვით, ნამდვილი ზამთარი ახლა აპირებს დადგომას; შეშა და ნახშირი ძალიან გაძვირდა: პატარა ურემ შეშას ოთხ მან. ნაკლებ არ აძლევენ; მართალია, ძნელი ჩამოსატანიც არის ამისთანა დროს სოფლებიდან.—

„დროების“ კორრესპონდენცია პეტერბურღიდან.

პეტერბურღი მარტო სიდიდით, სიმდიდრით და სიმშვენიერით კი არ აკვირვებს გარეშე კაცს. არა, აქ ჰავის დაუდგრომელობაც საკვირველი რამ არის: აი, აგერ იანვარი დადგა და ჯერ პეტერბურღში ისეთი ყინვები არ გვინახავს, როგორიც წინა წლებში ყოფილა. მართალია, ხანდისხან მანდაურ სიცივეებზედ მომეტებული სიცივეები კი იყო, მაგრამ იმ საშინელს პეტერბურღის ყინვებამდისინ, რომლებზედაც ხშირათ გამიგონია, როდესაც მანდ ვიყავი, კი შორს არის. ოკტომბრის დამლევს და ნოემბერში იყო ცოტა სიცივეები და თოვლიც მოვიდა, მაგრამ დრო-გამოშვებით, ასე რომ ერთ დღეს რომ 7—8/° ყინვა იქნებოდა, მეორე დღეს მზე გამოანათებდა და ისევ ზაფხულის მსგავსი ტაროსები დადგებოდა. ამ დროს კარგი დასანახავი არ არის აქაური ქუჩები: ტალახი და მზისაგან გამდნარი ყინული და თოვლი აირევიან ერთად ქუჩებზე და დადგება ლაფი, რომელიც, პანელები რომ არ იყოს, ხეირს არ დააყრის ქვეით მოსიარულეს. ამ შემთხვევაში ჩვენს ნეტარ ყოფილს ქუთაისსა და პეტერბურღს შუა დიდი მსგავსებაა; განსხვავება მხოლოდ იმაში მდგომარეობს, რომ ქუთაისში მომატებული ტალახია და პეტერბურღში—სიცივე....

ამისთანა დაუდეგარმა ზამთარმა ბევრი ვნება მოუტანა წელს პეტერბურღს.—ნამდვილი ზამთარი დადგება ხოლმე პეტერბურღში ოკტომბერში ან ნოემბერში, როდესაც ლადოგის ტბიდამ ყინული წამოვა ნევაზედ. ამ დროს, თუ ზოგიერთი ხის ხიდები არ აილეს (გახსნეს)*), ყინვა დაამტვრევს იმათ; ამ ნაირი შემთხვევა ყოფილა 1868 წელსა, როდესაც სასახლეს **)ხიდი სრულიად დაუმტვრევია ლადოგიდან მომავალი ყინულის დიდრონ ლოდებს.

ნევა თავის ტოტებით ბევრ ნაწილებათ ჰყოფს პეტერბურღს; მოვიხსენებ მხოლოდ უმთავრესს ნაწილებს: ვიბორგის მხარე, პეტერბურღის მხარე, ვასილევის კუნძული და თავათ საკუთარი ქალაქი. ეს ნაწილები შეერთებული არიან ერთმანეთთან სხვა და სხვა ხიდებით: მაგ. ვიბორგის მხარესა და ქალაქს შუა არის დიდ ნევაზედ ***) გაყვანილი ხიდი, რომელსაც ეძახიან ლიტეინის ხიდს.—პეტერბურღის მხარის მცხოვრებნი ქალაქში დაიარებიან ტროიცკის ხიდით; ვასილიევის კუნძულსა და ქალაქს ორი ხიდი აერთებს: სასახლეს ხიდი და მეორე ნიკოლაევის. ****) მხოლოდ ამ უკანასკნელი ხიდით შეუძლიან პეტერბურღს დაიკვეხოს, რადგანაც ეს მშვენიერი და ძვირფასი ხიდია და ის ყინულს და არა ყინული იმას ამტვრევს; სხვები, ყველა ზემოთ მოხსენებული ხიდები, ხის არიან.

---

*) აქაური ხის ხიდების დაშლა შესაძლებელი საქმეა, ამიტომ რომ ისინი დიდრონ ნავებზე არიან აშენებულნი.

**) სასახლეს ხიდს ეძახიან ამიტომ რომ თითქმის ხელმწიფის სასახლეს პირ-და-პირ არის დიდ ნევაზედ გაყვანილი.

***) დიდი ნევა საზღვრავს საკუთარს ქალაქს პეტერბურღს ამ ნაწილებიდგან და ეს უკანასკნელნი ისაზღვრებიან ერთმანეთში ამ დიდ-ნევის ტოტებით.—

****) ნიკოლოზ ხელმწიფის დროს არის აშენებული.

წარმოიდგინეთ, რა გაჭირვებაში უნდა იყვნენ ვიბორგის და პეტერბურღის მხარის მცხოვრებნი, როდესაც ხიდები გახსნილი არიან, განსაკუთრებით ღარიბები, რომელთაც შეძლება იმდენ საშუალებას არ აძლევს, რომ ყოველთვის, როდესაც ქალაქში გასვლა დასჭირდებათ, ორი კაპეიკი გარდიხადონ და ნავით გავიდნენ! იმათ ან უნდა გარდიხადონ ორი კაპეიკი (რაც ღარიბისთვის ძნელია) და ნავით გავიდნენ და ან უნდა მოიარონ ნიკოლაევის ხიდზედ; მაგ. ვიბორგის მხარის მცხოვრებმა მთელი პეტერბურღის მხარე და თითქმის ვასილიევის კუნძული უნდა გაიაროს და გავიდეს ქალაქში; ეს გზა, სულ უკანასკნელი რომ ჩავაგდოთ, შვიდი ვერსი მაინც გამოვა. *)

იკითხონ ღარიბ—ლატაკებმა, თორემ მოზდილი ჯიბის პატრონებს რა უშავთ; იმათ ან საკუთარი დროჟკა ჰყავთ და ან, როცა დასჭირდებათ, ორ-სამ აბაზს მისცემენ და, საცა ნებავთ, წაბძანდებიან. საწყალი ღარიბი მუშა, რომლისათვის ორი კაპეიკი ორ თუმანს შეადგენს, უეჭველია, იმ თავის ღლიურს სარჩოს ნავში ვერ მისცემს გაღმა გავიდეს; ზოგიერთი კი ამ მუშებთაგანი ნავით გასვლას შეოვლას არჩევს, მაგრამ გასამაგრებლათ ერთ „ასმუშკა“ არაყს გადაჰკრავს და ისე გასწევს სიმღერით და ბარბაცით. ამ ნაირ სურათებს ძალიან ხშირათ ნახავს კაცი პეტერბურღის ქუჩებზე. მართლაც რომ რუსის გლეხს და საზოგადოთ მუშას ძალიან ეხმარება ეს სასმელი: არაყი დაალევინე რუსის მუშა-კაცს და, რაც გასაჭირი გინდა, აიტანს. რუსს რომ ძალიან უყვარს არაყის სმა და საზოგადოთ სპირტიანი სასმელები, ამაში თავათ რუსის ისტორიაც გვემოწმება. რუსის მემატიანე ნესტორი ამბობს, რომ ღვინო იყოო იმის უმთავრესი მიზეზი, რომ რუსებმა აიშორეს თავიდამ მაჰმადიანობაო: როდესაც დიდ-მთავარს ვლადიმერს (რომელმაც გაანათლა რუსეთი ქრისტეს სარწმუნოებით) მაჰმადიანებმა თავიანთ ზოგიერთი ყორანის კანონები განუმარტეს და დაუხატეს მათი სამოთხის უმჯობესობა ქრისტიანობის სამოთხეზედ, მაშინ ვლადიმერმა ჰკითხა მათ: „ღვინის სმა აღკრძალული გაქვთ, თუ არაო“? იმათ ეთქვათ, რომ მართლ-მორწმუნეს ღვინის სმა აღკრძალული აქვსო. ამაზე ვლადიმერმა პირ-და-პირ უთხრა იმათ, რომ: „რუსს უღვინოთ გაძლება არ შეუძლიაო.“ — თუმც ღვინო არაყი არ არის, მაგრამ დიდი ნათესავები არიან ერთმანეთის.

ამ ნაირს გაჭირვებაში ვიყავით 15 დეკემბრამდინ. მთელი პეტერბურღი დიდის სიხარულით მოელოდა ნევაზე ყინულის დადგომას (ნევის გაყინვას). ნევის გაყინვა აქ, მართლაც რომ სასიხარულოა ყველასთვის: შეძლებულები ამ დროს ნევაზედ საღამ-საღამობით გამართავენ ხოლმე ბალებს და უჯარდელათ კანკებით **) ცეკვავენ; კანკებით თამაშობა ყინულზედ საკვირველი სანახავია, მკითხველო. „ვაი რავა გავაცურებ ყინვზე, შე უბედუროო“, თუ გახსოვსთ იმერლის სიტყვები, სწორეთ ეს არის. ეს კანკები ასე აცურებს ყინულზედ კაცს და ქალს, რომ ნახევარ ვერსზე რომ იყოს შენზედ, თვალის დახამხამებას ვერ მოასწრებ, რომ შენთან მოსოსთება. სასიამოვნო საყურებელია, როდესაც კეკლუცათ მორთული ყმაწვილი ქალი გაქანდება კანკებით და ნაზათ, ვითომ უნებლიეთ, სწევს ხან მარჯვენა და ხან მარცხენა ფეხსა.....

ეს საზოგადოება მოუთმენელად მოელოდა ყინულის დადგომას ნევაზედ და კიდევაც მალე აუსრულდათ სურვილი: 15 დეკემბერს ტერმომეტრი უცებ ავარდა—14/^{0} და დადგა გვარიანი სიცივეები; გვეგონა დაიწყო „შობის ყინვები,“ გვეგონა თუ იმატებს, თორემ აღარ იკლებს ყინვები თქო; მაგრამ დღესაც რომ 1 იანვარია ცოტათი თოვს და—5 თუ 6/^{0} ყინვაა აქ. ჩემთვის, როგორც სამხრეთის მცხოვრები კაცისათვის, მოჩვენება იყო—14/^{0} ყინვა: ცხვირი კინაღამ გამიყინა, დილას კარზე რო გამოველი და; ჩვენში კი—7/^{0} მეტი ყინვა არ მინახავს.

15 დეკემბერს ღამე წამოვიდა ყინული ლადოგიდგან და ცოტ-ცოტათ გადგა ნევაზე, ასე რომ 20 დეკემბერს ნევა სულ გაჭიდული იყო ყინულით. დადგა თუ არა ყინული ნევაზე, იმ წამსვე ისევ გამართეს ხიდები და ახლა სხვა და სხვა უბნების მცხოვრებთ ბევრი საშუალება აქვთ ერთმანეთში მისვლა-მოსვლისათვის.

ნევაზედ თავის დროზე ყინულის დაუდგომელობამ სხვა ვნებაც მოიტანა: თითქმის უმეტესი ნაწილი სასწავლებლებისა დახურულნი იყვნენ იმ დროს. ვიბორგის მხარეზედ დგას მედიკო-ხირურღიის აკადემია, რომელშიაც, ხიდის უქონლობის გამო, ერთ თვეზე მეტი არ უვლიათ სტუდენტებსა. ამ უმაღლესს სასწავლებელს გარდა, სხვებსაც ბევრი დრო დაეკარგათ ტყუილ-უბრალოთ.—უნივერსიტეტში კი არ შეწყვეტილა ლექციები, რადგან ეს არის ვასილიევის კუნძულზედ და რადგან უმეტესი ნაწილი უნივერსიტეტის სტუდენტებისა ამ კუნძულზედვე დგანან; ისინი, რომელნიც ქალაქში დგანან, ნიკოლაევის ხიდით დაიარებიან. რასაკვირველია, რომ თავის დროზედ ნევის დაუდგომლობა თავათ ჰავის დაუდგომლობას უნდა მიაწეროთ; ამ უკანასკნელს, ე. ი. ჰავის დაუდგომლობას, ცუდი განვლენა აქვს ხალხის ჯანმთელობაზედ; როგორც ამბობენ, აქ ავათმყოფობა ძალიან გახშირებული არისო; თუ სახადი და თუ სხვა რაღაცაები, ასე რომ თითქმის სუყველა საავათმყოფოები სავსე არიან ავათმყოფებითაო და, უადგილობის გამო, აღარავის იღებენო.

ერთის სიტყვით, ცუდი ზამთრის დასაწყისი ენახე წელს პეტერბურღში. რათ უნდა ჩავარდეს წლევანდელი ზამთარი, თუ ასე გაგრძელდა, 67 წლის ზამთართან, როდესაც ერთს დღეს—39/^{0} ყოფილა; ერთი გრადუსიც, რომ მოემატნა სიცივეს, ვერცხლის წყალს გაჰყინავდა ტერმომეტრში. იმ წელიწადს ფრინველნი ისე სცვივოდნენ თურმე ჰაერიდგან, თითქოს თოფით გადმოგიგდიაო; რამდენი იზვოშჩიკები გაუყინავს და რამდენი სხვა საცოდაობა მომხდარა, ვინ იცის! აი, რა ყინვა იცის პეტერბურღმა, მაგრამ ამ წელიწადს კი ჯერ იმისი მეოთხედიც არ ყოფილა.

ვისიც უნდა იყოს.

პეტერბურღი.
1 იანვარი 1870 წ.

*) ჩემდა საუბედუროთ, ამ ზამთარს მეც პეტერბურღის მხარეზედ მივხვდი და ქალაქში გასვლისათვის უნდა ამომეძუებია კუდი და გამეწია ნიკოლაევის ხიდისკენ მოსავლელათ. უნდა გითხრათ ძალიან გაჭირვება დამადგა... ნავით ნევაზე გადასვლა, სხვა არ იყოს, ცოტა საშიშოც არის: ყინული თუ მოაწვა ნავს, იმაში მსხდომთ ხეირი არ დაეყრება.

*) კანკები—ორი რკინის ზოლია, წაღებზე მიკრული.

სამოსამართლო ქრონიკა.

პასუხი „დროებაში“ დაბეჭდილი სამოსამართლო ქრონიკისა *).

ეს ოთხი, თუ მეხუთე წელიწადი იქნება რაც „დროება“ გამოდის, და ამ დროს განმავლობაში ძნელად შეგვინიშნავს დაებეჭდოთ იმ გვარი საქმის წარმოება, რომელიც დაუბეჭდავთ ამ წლის „დროების“ მე 4 №-ში საქმე, შესახებ ქერესელიძისა.

ამ ნომრის სამოსამართლო ქრონიკაში სხვათა შორის მოხსენებულია, ვითომც ქერესელიძის მოწინააღმდეგებს ეთქვათ სამართალში „მოტყუებით ხელი მოგვაწერინეო“. ვალად ვრაცხთ გამოვაცხადოთ, რომ როგორც პროტოკოლიდანა სჩანს ეს სიტყვები არ წარმოსთქმულა სამართალში და ვერც იტყოდნენ, რადგან ქერესელიძეს მამულები არა მოდავე ქალებისაგან ჰქონია დამტკიცებული, არამედ იმათ მამისაგან, ოთხმოცის წლის კაცისაგან, თავის სიცოცხლისავე დროში. „დროების“ ქრონიკაში გამოუყვანილია, ვითომც ქერესელიძეს ეთქვას ბევრის ლაპარაკის შემდგომს „ვალდებული ვარ ჩემთან შევინახოვო“.

ქერესელიძემ პირველათაც ისა თქვა და უკანასკნელათაც, პროტოკოლშიაც ასე სწერია, მე ვალი არა მქონია შემენახა და არცა ახლა მაქვს შევინახოვო, და თუ ვინახავდი, შებრალებით ვინახავდი და ახლაცა თუ შევინახავ, შებრალებით, თორემ რა ხელი მაქვს, შევინახოვო. მართლადაც, რა ხელი აქვს კაცს შეინახოს უცხო კაცის შვილები, თუ არ გულმტკივნეულობით და შებრალებით, ან რატომ არ უნდა გვიკვირდეს კაცი, რომელიც თვითონაც შეუძლებელია და დატვირთული წვრილ შვილებით, ინახავდეს, უცხო თესლის შთამომავლობას; აქ იქნება თქვას მკითხველმა, მიზეზი იქნებოდა რამე, თორემ რათ შეინახავდაო.

რადგან ის ვღაცა ქრონიკის დამწერი, რომელიცა აღმოაჩენს მწერლობით ღირსებას ამ ორიოდე სიტყვით, ამ საქმეს უწოდებს საინტერესოს, მაშ ვიტყვი, რადგანც ეს საქმე მე კარგათ ვიცი სათავითგანვე, ამისათვის დაწვრილებით უნდა აღუწეროთ მკითხველს, თუ როგორის ღირსების გული ჰქონია ქერესელიძეს, რომელსაც ასე უწყალოთ სდევნიან „დროება“ და იმისნი „თანა მემცხედრენი“. *)

1855 წელში, ქერესელიძეს ჯერ ჟურნალი არ გამოეცა, ის მსახურებდა სასწავლებლის ნაწილში ტფილისში და კანიკულების მიზეზით იმყოფებოდა სოფელს ბოგვში, ერთ თავის ნათლიმამა მოხუცებულ მღვდელთან, ერთს კვირას დღეს, წირვის შემდგომს კარს მოადგა ერთი ოთხმოცის წლის კაცი, შესაბრალებელის შეხედულობისა.

ეს პირი, (გვარს აღარ მოვიხსენიებთ, რადგანც პროცესიითგან, რომელიცა დაუბეჭდია „დროებას“ იქიდანა სჩანს, იმისი ქალების მოხსენებით) როდესაც მოვიდა ქერესელიძესთან, შებღავლა, ღვთის გულისათვის, გაჭირვებულ მდგომარეობაში ვარ ცოლშვილით, ერთ მტკაველს მიწას არ მანებებენ ჩემნი მოგვარენი, დავაში სული ამომხვდა, ვილუპები, მიშველეო. ქერესელიძე ჯერ ერთი ეს რომელი იურისტი იყო რომ ეშველა, ან რომელი ბანკირი, რომ ცხოვრების ღონისძიება მიეცა. პირველად უარი უთხრა, მეორე და მესამე მოსვლაზედ და თხოვნაზედ უარის თქმა აღარ იქნებოდა, რადგანც შეებრალა მეტის-მეტად დაცემული კაცი, რომელიცა მოწყალეებით ინახავდა ცოლს და თავის ორ ქალებს.

ქერესელიძემ იკასრა ეს კაცი შებრალებით და იმანაც ეს პირობა მისცა სიტყვით და არა ქაღალდით, მინამ ცოცხლები ვართ, გვიპატრონე, შეგვინახე, ვინც მოკვდეს დამარხე, გასათხოვარი გაათხოვე, დარჩომილი ასაზრდოე, შედი დავაში და რასაც გამოიტან მამულს ჩემის მოგვარეობისგან, სულ შენი იყოსო. როგორა ფიქრობ მკითხველო, სრული გონების კაცი, ამ გვარს საქმეში გაერევა, თუ არ შებრალებით. ადრინდელი სუდის დავა, ოთხი სულის შენახვა, კვდრების მარხვა, და ცოცხლების გამზითვება და ბოლოს გამოვა მამული თუ არა, ის ღმერთმა იცის. გამოვიდა ათი წელიწადი, რომლის განმავლობაში ქერესელიძე პატრონობდა ამ ოთხ სულს, როგორც მშობლებს და სდევდა სუდს, რომელიც იმისი საქმე არ იყო და რომელზედაც ბევრჯელ ამოხვრით უთქვამს, რა ჩემი საქმე იყო, მაგრამ ასე წყალ... ლი როგორ გავუშვაო, ათის წლის შემდგომ როგორც იყო გამოგლიჯა, ასი დესეტი... ერთს სოფელში, და რადგანც იმისი მოგვა... რენი სამს სხვა სოფლებშიაც იყვნენ, იქ... დავა უნდოდა, თითონ ველარ იკისრა და მო... პოვა იმისთანა კაცი, რომელიცა შეგზავ... სამართალში და რომელმაცა გამოიტანა ოთ... ხასი დესეტინა, მინამ მოკვდებოდა ეს ზემო... სენებული პირი, ეს ასი დესეტინა ნასყიდო... ბით დაუმტკიცა ქერესელიძეს, და იმ სა... სოფლის, სადაცა ოთხასი დესეტინა არის, ... რობის წერილი მისცა პალატაში დამტკიც... ბული, რომ მემკვიდრეებს უნდა დაემტკიც... ბინათ, თუ თითონ ვერ მოასწრობდა სიცოც... ხლის დროში, ქერესელიძისათვის; გადაიცვალ... ის კაცი დამარხა ქერესელიძემ; გადაიცვალ... იმისი ცოლი ქატია დამარხა ქერესელიძე... ამ ორ ობოლ ქალებს მოხვია ხელ... და ჩამოიყვანა ტფილისში. რამდენ... ჯერ უთქვამს ქერესელიძეს, ამ ქალებისთვს, მე ეს ასი დესეტინაც მეყოფა, დანარჩ... ნი ოთხასი ღმერთმა თქუენ მოგახმაროთ... ეს ხუთი წელიწადი იქნება, რაც ქალაქ... ჰყვანდნენ ეს ქალები. შემდეგ დროს განმ... მავლობაში, პატარა ქალი გათხოვდა ამოარ... ჩია თავის ნებით ქმრათ ხელაძე.

მეორე მოხუცებული და კი ქერესძესთა... დარჩა. უნდა ვთქვათ, რომ ქერესელიძეს ა... დესეტინა არის ტრიალ მინდორზედ, სოფლით... გან მოშორებით, კლდიანი, ღრიანი, სადა... სახნავი მაგდენი არა არისრა, მხოლოდ ო... დესეტინა იქნება კარგი და ეს ოცი დესეტ... ნა ისე შეიმუშავა, რომ მოსაწონად, მაგრა... საკმაო ფული კი ჩაყარა. იქ ნახავთ ვენა... ევროპიულად შემუშავებულს, წისქვილებ... ორ ეტაჟიანს, რუსულს; სახლი კარი და ყო... ველივე კუთვნილება ახლად აღშენებულ... სამის წლის წინეთ იყო ვერანა, ახლა არ... გაშენებული.

ექვსის თვის შემდგომს ხელაძის ჯვარ წე... რისა (ეს უნდა ვთქვათ რომ, ხელაძე ახლ... მელიქიშვილის ტიპოგრაფიაშია, ასოების ამო... წყობათ, ესეც ქერესელიძის სიკეთით რომ იმ... ტიპოგრაფიაში ისწავლა აწყობა.) მეორე და... რომელიცა იდგა ქერესელიძესთან, წავიდ... თავის გათხოვნილ დასთან, თურმე იმ განზრა... ხვით, რომ პირობა მიეცათ ერთმანერთისათვ... და მოელაპარაკნათ, ქერესელიძეს ის ასი დე... სეტინაც გაშენებული წავართოთო. ერთ დღე... დაეჭირათ ურემი, წაეყვანათ ხელაძე, თავი... ნათესავი იმერელით, ორი ქალი, ერთის სიტ... ყვით ეს ოთხნი მისულიყვნენ და ქერესელი... ძის აშენებულს სახლში დასახლებულიყვნენ.

ქერესელიძის მოჯამაგირეებს ხმა არ გაეცათ და აგერ დგანან იქ და მოგახსენებენ, ჩუენი მამული არის ჩუენ მამულში რათ აკეთებდ... ან წისქვილებს, ან ვენახს, ან სახლებსაო, და რადგანც გაუკეთებია, ახლა ამ მამულმა უნდა შეგვინახოსო. როგორ ფიქრობ მკითხველო, კარგი სიკეთის გადახდა არ არის იმათაგან, რომელთაცა არა ჰქონდათ ერთი მტკაველი მიწა, რომელნიცა გამოიკვებნენ ქერესელიძის შეწევნით თხუთმეტი წელიწადი და რა შეიმატეს ოთხასი დესეტინა, ამ ას დესეტინასაც ართმევენ! „დროების“ ქრონიკის დამწერი ამას ვერ ხედავს, თვალი არ უჭრის.

ამაზედ ქერესელიძემ იჩივლა, ძალას ხმარობენ ჩემს მამულშიო, იმათ უთხრეს ჩუენი მამული არ გაგვიყიდნიაო; ქერესელიძემ უთხრა, მამისაგანა მაქუს ნასყიდიო, და დოკუმენტებიც წარადგინა. იმათ უპასუხეს, უნდა შეგვინახოსო, პირობა გვაქუსო ჩუენცა და ჩუენი შვილის-შვილებიცაო. ერთის სიტყვით, ქერესელიძეს ყმათ მოეჭიდნენ, ბოლოს ასე გათავდა, თავის ჩვეულებრ გულ-მტკივნეულობით და შებრალებით იმათ ყოველივე მიუტევა, ოთხასი დესეტინა, სრულებით დაუთმო ქალებს, და ორმოცი თუმანიც აჩუქა, ოღონდა კელი აიღეთო და თქუენთან არა-

*) სამოსამართლო ქრონიკა უფ. ქერესელიძის საქმის შესახებ, რომელიც „დროების“ წინანდელ 4 №-ში იყო დაბეჭდილი, რედაქციამ მიიღო ერთი სარწმუნო პირისაგან. აქ დაბეჭდილი პასუხი ამ ქრონიკისა გადმოსცეს რედაქციას, ქერესელიძის მხრით და, კანონის საფუძვლისა მებრ, ჭეშმარიტების აღსადგინებლათ, ამ ნომერში იბეჭდება.

რედ.

*) ენა და მართლ-წერა ავტორის ამ სტატიაში, რაც შეიძლებოდა, ბეჯითად დავიცევით.

რედ.

ფრისთანა საქმე აღარა მქონდეს რაო, შევცდი სიკეთე ჩავიდინეო, ჩემის სიკეთის ნაცვლად სისხლსაც მიხდენთო; ამითი გათავდა საქმე, ქალებს მოსამართლემ წერილი ჩამოართო, ამ გვარი საქმე კერესელიძეს აღარ გაუბედოთო. „დროებას" კი გამოუყვანია ჩუშნი გრძნობის მექონე კერესელიძე, მომტყუებლათ.

მოდი და მკითხველო, ამის შემდგომს შეიბრალე კაცი, ან თითონ კერესელიძე რათ იბრალებს.

დაიძინე ჩემო ძმაო უკეთესი რა იქნება ბევრს დაეძებ შენი მოძმე, შიმშილით თუ წინ გიკვდება.

პოლიტიკა.

ფრანცია.

პარიჟი, 16—26 იანვარს. ფრანცუზულ გაზეთებში ბევრს სწერენ ქ. კრეზოს არეულობაზე. ქ. კრეზოში არის ქვის-ნახშირის ქარხანა, რომელიც ეკუთვნის კანონმდებელი კრების პრეზიდენტს—შნეიდერს; ამ ქარხანაში 10,000 კაცზე მეტი მუშაობს ყოველ დღე. ამ უკანასკნელ დღეებში მუშებმა ითხოვეს, რომ გამოეცვალათ ქარხნის დირექტორი—რენო და დაებრუნებინათ ზოგიერთი გამორიცხული მათი ამხანაგები. მაგრამ, რადგან ეს სურვილი არ აუსრულეს, იმათ დადვეს პირობა და ერთბაშათ დაანებეს თავი მუშაობას. შეიქნა არეულობა; მუშები თხოულობდნენ კიდევ, რომ დღეში 11 საათის მაგიერათ, მარტო 10 საათი ემუშავებინათ და ქირა მოემატებინათ. შნეიდერმა არ დაეთანხმა იმათ მოთხოვნილებაზედ და გამოიხმო პარიჟიდან ჯარი არეულობის დასამშვიდებლად. მუშებს ყოველ მხრიდან მოსდიოდათ თანაგრძნობის გამოცხადება: პარიჟის და ლონდონის მუშებმა გამოუგზავნეს იმათ 6,000 ფრანკი. „Figaro"-ს სიტყვით, 25 იანვარს მუშებში აღარ იყო მოძრაობა, ისინი ამ დღეს მისულან ქარხანაში და ხელ-ახლათ დაუწყიათ მუშაობა.

— 9 (21) იანვარს გარდაიცვალა პარიჟში რუსის ემიგრანტი ა. ი. გერცენი (ისკანდერი), რომელიც 23 იანვ. დაუმარხავთ Père Lachaise-ის სასაფლაოზედ. „ქელნის გაზეთი" ამბობს, რომ იმის დამარხვაზე იმის ვაჟისა და ქალის გარდა დაესწრენო ფრანციის, გერმანიის და პოლშის დემოკრატიის წარმომადგენლები; აგრეთვე ზოგიერთი რუსებიც ყოფილან.

—22 იანვარს. სამინისტროში იყო სჯა ფრანციაში სიკვდილით დასჯის მოსპობაზე; გარდაწყვიტეს, რომ საქვეყნოთ სიკვდილით დასჯა შემდეგში აღარ უნდა იქნესო.

— ქ. დუეს გიმნაზიაში მოხდა პატარა არეულობა იმის გამო, რომ მოსწავლეებმა ხელის-მოწერით შეკრიბეს ცოტაოდენი ფული ვიქტორ ნუარის ოჯახის სასარგებლოთ. გიმნაზიის მთავრობამ შეიტყო ეს ამბავი და დასაჯა ეთავე შაგირდები; ამაზე სხვებმა თავი გამოიდვეს; ისინი თხოულობდნენ, რომ მათი ამხანაგები გაეთავისუფლებინათ დასჯისაგან. აქედან მოხდა უწესოება, რომლის გამო 60 მოწაფე გამორიცხეს გიმნაზიიდან.

— 26 იანვარს. დღეს მმართებლობამ წარუდგინა კანონმდებელ კრებას პროექტი კანონისა, რომლის ძალით შემდეგში ყოველი ბეჭდვით მოხდენილი დანაშაული უნდა განიხილონ ნაფიცთ სასამართლომ.

ანგლია.

— ირლანდიაში მშვიდობიანობა აქამომდე არ დამკვიდრებულა. ხალხი ძლიან აღელვებულია და უკმაყოფილობას აჩენს ანგლიის მმართებლობაზე. მომავალ პარლამენტის სხდომებში, ამბობენ, დიდი მოლაპარაკება იქნებაო ირლანდიის საქმეებზე.

— ედინბურგში (შოტლანდიაში) შეიკრიბა დიდი მიტინგი, რომელზედაც იყო სჯა იმაზე, რომ ქალებსაც მიეცესთ უფლება დეპუტატების ამორჩევაში მონაწილეობის მიღებისა. ამ კრებაზე ბაასში სხვათა შორის მიიღეს მონაწილეობა ქვემო პალატის წევრმა მაკლარენმა და ჯემს ბრაიტმა. აქ გადაწყვიტეს, რომ ყოველ ქალს, რომელსაც შეძლება აძლევს ნებას, უნდა მიენიჭოს, როგორც კაცს, უფლება ამორჩევაში და სახელმწიფო საქმეებში მონაწილეობის მიღებისა. ამის დასამტკიცებლათ ერთმა ორატორმა მოიყვანა მაგალითად გამოჩენილი კეთილის-მყოფელი ქალი — ბურდიტ კოუტსი და სთქვა — „რითი სჯობია რომელიმე მამათ [illegible] არსება ამ ქალსა, რომელსაც ამდონი კეთილი საქმე მოუქმედნია და სარგებლობა მოუტანია სახელმწიფოსათვის? გასაკვირველი არ არისო, რომ კოუტსის მოსამსახურეს ჰქონდეს უფლება სახელმწიფო საქმეებში გარევისა და თვითონ კოუტს არაო?"

ავსტრია.

ვენა, 22 იანვარს. ვენიდგან იწერებიან გაზეთს „Politik"-ში, რომ უკანასკნელ დღეებში აქაური პოლიცია ხშირად ჰხედავდაო კედლებზე მიკრულ პროკლამაციებს, რომლებშიაც უცნობი პირები იწვევდნენ ხალხს, რომ არეულობა მოახდინეთო. ამნაირი პროკლამაციები უფრო ხშირად იყვნენ მიკრულნი იმ ქუჩებზე, რომელზედაც მუშები დაიარებიან. ვენის პოლიციის დირექტორმა—შტრობახმა მიიღო ჯეროვანი ზომები, რათა აღმოაჩინოს ამ პროკლამაციების გამვრცელებლები, მაგრამ ჯერ ჯერობით ვერაფერი ვერ შეუტყვია.

ტელეგრამმები

(პეტერბურღში მიღებული 30 იანვარს).

პარიჟი. არეულობა, რომელიც მოხდა როშფორის დატუსაღების გამო, მოისპო.

(31 იანვარს).

კონსტანტინეპოლი. აქ აღმოაჩინეს საზოგადოება, რომელსაც ხონთქრის მოკვლა სდომებია.

(1 თებერვალს).

პარიჟი. აღმოაჩინეს საზოგადოება, რომელსაც ჰქონია განზრახულება, რომ იმპერატორი ნაპოლეონი მოეკლათ; ბევრი, ამ საქმეში გარეული პირები, დაუტუსაღებიათ. ბირჟა აღელვებულია.

ფრანციასა და პრუსსიას შუა კეთილი განწყობილება არ არის.

მიცვალებულის ტირილი და იმის დამარხვა რაჭაში.

კაცმა რომ ყური ადევნოს გაუნათლებელი ხალხის ჩვეულებაებს, დიდათ გაკვირდება და, თუ საკუთარი თვალით არ დარწმუნდა, არც კი დაიჯერებს, რომ მართლ-მადიდებელს ქრისტიანს ჰქონდეს ჩვეულებაები, რომელნიც სრულიად წინაალმდეგნი არიან როგორც სარწმუნოებისა, აგრეთვე კაცის ცხოვრებისა და ჭკუისა. ყველამ იცის, რომ სხვა და სხვა გვარი ჩვეულებანი ხალხისა გადადის ხოლმე ერთის შთამომავლობიდგან მეორეზე; მაშასადამე ის უსაფუძვლო და მავნებელი ჩვეულებაც, რომელზედაც ამ ჟამამდე მინდა მე მოლაპარაკება, არის წარმოებული იმ წინაპართა ჩვენთაგან, რომელნიც ყოფილან ოდესმე სხვა სარწმუნოების მიმდევარნი. მართალი ნათქვამია: „ჩვეულება სჯულთ უმტკიცესიაო": ძველი სარწმუნოება, რომელთამე გარემოებაების გამო, დაუგდია ხალხს, და მიუღია მართლ-მადიდებლობა, მაგრამ ზოგიერთი იმ დროს უაზრო ჩვეულებაები კი თითქმის შეურყევლად და შეუცვლელად გადარჩენილან ჩვენში დღემდი. მე მინდა აქ ვსთქვა რამდონიმე სიტყვა მხოლოდ ერთს ჩვეულებაზე, რომელიც აქვსთ რაჭველებს და რომელსაც ისინი ძლიერ მტკიცედ ინახვენ—მიცვალებულის ტირილზე და დასაფლავებაზე.

გადაიცვლება ვინმე თუ არა ოჯახში, ჭირის-უფალი მაშინვე გაგზავნის კაცებს მოყვრებში და სთხოვს მათ მივიდნენ მის ოჯახში და იტირონ მისი მიცვალებული; ამასთანავე დაუნიშნავს მათ მიცვალებულის დამარხვის დღესაც. თვითონ ჭირის-უფლები ყოველ ღონის-ძიებას ხმარობენ, რომ, რაც შეძლება, საქებრად დაასაფლავონ მიცვალებული და გაუმასპინძლდნენ სტუმრებსა. თუ ჭირის-უფალი ღარიბია, აიღებს ვალს ანუ ახალს მოსავლამდინ ისესხებს პურს და ღვინოს. დაპატიჟებული მოყვრებიც, თავის მხრით, გაგზავნიან ხოლმე კაცებს სოფელში, დაპატიჟებენ ტირილში თავის ნათესავებს და ნაცნობებსა; ასე რომ ერთს სტუმარს ათიდგან ოცდა ხუთამდმდე კაცი მოჰყვება, რომელთაგან სამი ანუ ოთხი მოზარეა (მგალობლები), ოთხი წამყოლი ანუ, როგორც აქაურები უწოდებენ, ჩამყოლი და სხვები კი უბრალო მხლებლები არიან. პირველად ესენი მივლენ „დაპატიჟებულს მასპინძელთან", რომელმაც უნდა მიიწვიოს საუზმეზე და კარგათ უმასპინძლოს. ამ მასპინძლის ხარჯი, ერთი მხოლოდ საუზმე რომ ფულათ ვიანგარიშოთ, შეადგენს 6 მანეთს, და რომ მობრუნდებიან კიდევ ვახშმათ 6 მანეთს; სულ 12 მან.

შემდგომ საუზმისა მასპინძელი თავის მიწოდებულის წამყოლებით წარემგზავრება მიცვალებულის სახლში. მიაწევენ თუ არა მახლობლად ნახევარს ვერსზე, აუშვებენ ზარს; ამ დროს მოყვარე, რომლის უმახლობელესი არის მიცვალებული, დაიწყებს მწარეთ ტირილს და ამ ხმით შევლენ ეზოში; აქ მოეგებებიან მისრულთა სახლის კარებში შემოსილნი მღვდელი და პრიჩეტნიკი სანთლით, საცეცხლურით და ჯვარით; მღვდელი უკმევს და ისინი თაყვანს სცემენ და ემთხვევიან ჯვარსა; შემდგომ მღვდლის წინძღოლით მოტირალნი შევლენ იმ ოთახში, სადაც მიცვალებული არის დასვენებული. ყველაზე პირველად, ხელმოკიდებულს, შეიყვანენ იმას, რომელსაც სხვაზე უმეტესად ეწვის გული; ის დაიჩოქებს მიცვალებულის წინ და მოჰყვება შესხმას და შუბლში ხელის ცემას. ეს რომ გაათავებს, მერე სხვებს ჩაავლებენ ხელს და იმათაც, ყველამ ცალ-ცალკე, ამ რიგათ უნდა იტირონ. მიცვალებულის შემდეგ, მოტირალი მიუტირებს ჭირის-უფლებს, რომელნიც სხედან მიცვალებულის პირ და პირ ტახტზე; ამდენი ხალხის ცალ-ცალკე შეტირება ერთისა და იმავე ჭირის-უფლებისაგან, რასაკვირველია, დიდი შრომა არის; ხშირათ იმათ (ჭირის-უფლებს) თვალები ცრემლის დენით ეტკინებათ, თავი ყვირილით და გული მწუხარებით; ბევრი ჭირის-უფალი ავათაც გახდება ხოლმე; თითონ სწუხს, რომ ნამეტანს ატირებენ, მაგრამ რა ქნას საწყალმა? ადგეს თავის ადგილიდგან და მოშორდეს ამ განსაცდელს, რცხვენია, დაზრახვენ. თითოეულის ტირილი გაგრძელდება 5 მინუტიდგან 10-მდე. მაგრამ, უნდა მოგახსენოთ, ხშირად ისეთი მოტირალენიც არიან, რომელთაც სრულიად არ ეტირებათ მიცვალებული, არა აქვსთ სურვილი და გულ-მტკივნეულება ტირილისა; ამ გვარს კაცს, ბევრიც ეცადოს, ცრემლი არ მოსდის; ამ შემთხვევაში ისინი, როგორც მინახავს და კიდევაც გამიგონია, ძალით ისველებენ თვალებს, რათა სხვამ შეხედოს და დარწმუნდეს, რომ იმათაც უტირნიათ და მწუხარეთ არიან; ისიც ხშირათ მოხდება, რომ წასრულნი მოყვრის სატირლათ, როცა უკან დაბრუნებულან, სიმღერით და ცხენის ჯირითით მისულან თავიანთ სახლში. აქედამ სჩანს, რომ ისინი ასრულებენ მხოლოდ ჩვეულებას, თორემ მიცვალებულის დარდი არა აქვსთ. იმისთანა მოტირალენიც არიან, რომელნიც ტირილის დროს ლოყებს იგლეჯენ, სისხლს ანთხევენ კუბოზე და თმას იწეწენ (განსაკუთრებით ქალები) და სხ.

სტუმრების რიცხვი ჭირის-უფალის შეძლებაზედ არის დამოკიდებული: რაც უფრო შეძლებულია და კარგი ოჯახის შვილი, ისე უფრო ბევრი მოტირალეებიც მოუვა. ვსთქვათ, რომ საშვალო რიცხვით ჭირის-უფალს ჰყავს დაპატიჟებული ხუთი მოყვარე. ზემოთ რომ ხარჯი ვაჩვენეთ, ერთის მოყვრისა ორი ჯერი—12 მან., ხუთის მოყვრისაგან დაპატიჟებულებისათვის ხარჯი შეადგენს ორი ჯერი—60 მან. აქაც ამ ხუთს მოყვრებს თავისის წამქოლი კაცებით და ქალებით კარგ სადილს აჭმევს ჭირის-უფალი, ამისიც—30 მან. დაუმატოთ; სულ იქნება—90 მან. ჭირის-უფლის ხარჯი, რომელიც გასწევს თავის სოფლის კაცებს, ქალებს და ბოვშვებზე სადილათ და ვახშმათ, არ დამცირდება ნაკლებ 35 მანეთისა, რომელიც ამიანათ სულ ჭირის-უფლის, მისის სოფლელების, ხუთის მოყვრის და მოყვრების მხლებლების ხარჯი შეადგენს—125 მან. ეს ჯამი შედგა მარტო ხორაგისაგან, ესე იგი პურისა, ღვინისა და სამარხოსაგან; ეხლა უნდა დავაფასოთ თვითოეულის კაცის მოცდენა; ჩვენ არ ჩავაგდებთ ჭირის-უფლისაგან დაპატიჟებული მოყვრების მოცდენას, რადგან იმათ, მათის ჰაზრით, მიუცილებლად უნდა იტირონ, მაგრამ მათი წამყოლი კაცი, რომელიც არა ჭირის-უფალმა დაჰპატიჟა, არამედ მისმა მოყვარემ წაიტანა; თვითოეული კაცი 50 კაპ. მაინც ღირს დღეში, ათი კაცი —5 მანეთათ, ხოლო ხუთის მოყვრისა—25 მან. ესეც დაუმატოთ ზევით მოყვანილს რიცხვს, შესდგება 150 მანეთი. აქ არ ვაფასებთ არც ცხენს, რადგან უმეტესი ნაწილი ქვეითათ წავლენ, არც ქალების შრომას, რადგან ამის დაფასება ჩვენში ჯერ საძნელო საქმეა.

შეუსრულდება თუ არა მიცვალებულს დღეიდგან მისის მიცვალებისა შვიდი დღე, დაუკვლენ ცხვარს, რომელიც ეღირება $1\frac{1}{2}$ მანეთ ნახევრათ, ღვინო დაეხარჯვის მენახევრე (ოთხი თუნგი) 1 მან. და 60 კაპ., პური ორი ბათმანი 60 კაპ. სულ 3 მან. და 70 კაპ. ამ გვარს ხარჯს გასწევს ჭირისუფალი წლამდი ყოველს საუფლო დღესასწაულებზე, ესე იგი თორმეტჯერ მაინც, რაიცა შეადგენს, ფულათ ანგარიშით 44 მან. 40 კაპ. სულ 194 მან. 40 კაპ. გარდა ამისა ყოველს შაბათ დღეებზე მიცვალებულს გაუკეთებენ ტაბლას სამის ანუ ოთხის პურისაგან, გირვანქა ხორცისა ანუ ყველისაგან, ჩარექი ღვინისაგან და სხ., მიიტანებენ ამას და დადგმენ ჭურჭლით თვით მიცვალებულის საფლავზე, სადაც აკურთხებს მღვდელი, და ზოგჯერ კურთხევაც არ ეღირსებათ, ამიტომ რომ, როცა იმის მომტანი წირვის მოსაყურებლად შევა ეკკლესიაში, ამ დროს გარეთ დადგმულს ტაბლას ხშირად წაიღებს ძაღლი ან სხვა რომელიმე პირუტყვი. ეს ხარჯი და რომ მისი გამკეთებელი ოჯახის გამგეობას მოსცდა და მოიტანა ეკკლესიაზედ, მცირეთ დავაფასოთ თითო შაბათის—30 კაპ., რადგან წელიწადში 48 შაბათია, ამისათვის წლიური ხარჯი ეღირება 14 მან. 40 კაპ. ესეც ზევითურს ხარჯს მივუმატოთ და მაშინ 208 მან. 80 კაპ. შესდგება.

რაც ზემორე ამისა ხორაგი დავაფასეთ ანუ კაცის მოცდენა, სულ მცირეთ არის დაფასებული; ამას გარდა ბევრი რამ წვრილმანი ხარჯია, რომელსაც ჩვენ არა ვსთვლით. თუ რომ ეს ხარჯი მიდიოდეს სასარგებლოთ მიცვალებულისა, ესე იგი თუ ამას ხარჯავდნენ გლახაკისა, ღარიბისა და მგზავრისათვის, კეთილი საქმე იქნებოდა და მიცვალებულის სულსაც შეეწეოდა, მაგრამ ამ გვარს ხარჯში უმეტეს მხიარული არიან მდიდრები, რადგან ჭირის-უფალი მიიწვევს უმეტესად მოხელეებს, მდიდრებს და კეთილშობილებს, იმ განზრახვით, რომ მათ უფრო შეუძლიანთ გარდუხადონ ნაცვალი პატივის-ცემა, ვინემ საწყალს და ღარიბს.

აი, ამ გვარი სხვა და სხვა უბრალო ხარჯი აღარიბებს რაჭის გლეხებს და სხვა წოდების კაცებსაც; ჩემი აზრით, ამის მოსპობა შეუძლიათ პირველად მღვდლებს შეგონებით და შემდგომ მოხელეებს. ვის არ ეტკინება გული ნამეტურ იმისთანა ჭირის-უფალის ხარჯზე, რომელიც ყველაფერს საჭიროს, როგორც ზევით ვსთქვით, ყიდულობს ვალით და რომელმანც ეს ვალი მოსავალზე ერთიორათ უნდა გარდიხადოს, მაგრამ, ვაი, იმისთანა გადახდას! ხშირად ახალი მოსავალიც ულალატებს და საწყალ რაჭველ გლეხს და ის ამ რიგათ ითმენს შიმშილს და წყურვილს... ამ უბრალო ხარჯს რომ ხელმწიფისა და ბატონის გადასახადი დაუმატოთ, მივხვდებით რამდენი

სჭირდება გლეხს თავის ცოლ-შვილის რჩენის გარდა.—

ტირილის შემდეგ სტუმრები დასხდებიან გარეთ, ეზოში, რადგან მასპინძელს იმდენა სახლი არ ექნება, რომ ყველა დაიტიოს. ძალიან შესაძლებელია, რომ ამ დროს წვიმა და თოვლი იქნეს; რასაკვირველია, ვინმე გაცივდება და ავათ გახდება, ესეც ახალი ზარალი. შუა ჭამაზედ ჭირისუფალთაგანი, ქალი ვინმე, უმახლობელესი მიცვალებულისა, გამოვა სახლიდგან და, როგორც რომელსამე წარმოდგენაში, ჩამოჰყვება ტირილს; ბოდიშს იხდის, სახლის უფროსის ნაცვლათ, რომ მათი საკადრისი მასპინძელი ვერ დახვდათ პატივ-საცემ უცხო სტუმრებს და სთხოვს მათ მცირე სადილზე კმაყოფილი იყვნენ, ჭირისუფალი დალოცონ და მიცვალებულს შენდობა შეუთვალონ. ამ ქალის მოქმედება თითქმის ყველას ტირილს მოჰგვრის. ამ დროს წამოდგებიან მღვდლები და დალოცვენ ჭირის-უფალს და შეუნდობენ მიცვალებულს ამ ლექსით: „ღმერთო, მოხსენებისა და განსვენებისათვის ახლად მიცვალებულის მონისა“ ანუ „მხევალს ღვთისას (სახელი) ულხინე და განუსვენე და ცოდვანი მისნი შეუნდოს“. ამ დროს მთელი ხალხი გალობის ხმასავით ერთ ხმათ სამჯერ წამოიძახებს: „შეუნდოს“....

გაათავებენ თუ არა სადილს, მოწვეულნი მოყვრები თავისის მოჰყოლებით წაემგზავრებიან შინისაკენ და მღვდელი იმ ოთახში, საცა მდებარეა მიცვალებული, იწყებს წესის აგებას. წესის აგების შემდგომ ჭირის-უფლები დასდებენ კუბოზედ რომელსამე ძონძს და მოიყვანებენ, ვისმე ამორჩევით, ორს კაცს; ეს ორი კაცი სამჯერ ასწევს კუბოს მაღლა და იქვე დასდგამს; შემდგომ აიღებენ კუბოდან ძონძსა და დასწვენ ცეცხლში. ამ წესის შემდგომ მიცვალებულს წაასვენებენ სასაფლაოზე.—ზემო-რაჭას შემხვდა მიცვალებულის განსვენებაზე ყოფნა და ვნახე, რომ ამ ჩვეულებას სხვა რიგათ ასრულებენ: წამლებთა კაცთა მიხურეს კარები, საიდამაც უნდა გაეტანათ მიცვალებული და სამჯერ მიარტყეს კუბოს ბოლო მიხურულს კარებს; შემდგომ გაალეს და წაასვენეს; ეს ჩვეულება ქვემო-რაჭას არსად მინახავს.

მოვიყვან მხოლოდ ორს შემთხვევას, რომელიც მოხდა ამ უეზდში წარსულს წელს და რომელიც ამტკიცებს—რამდენათ მავნებელია ეს ჩვეულება ხალხისათვის: აქაურს თავ. წ - ს შეატყობინეს იმერეთიდამ მისის დის სიკვდილი დი თან, რასაკვირელია, კიდეც დაპატიჟეს. უნდა იცოდეთ, რომ თავადები უმეტეს საქმბრათ ბევრის მხლებლებით წავლენ ხოლმე როგორც ამგვარს შემთხვევაში, ეგრეთვე სხვაგან სადაც და რასათვისაც უნდა წავიდნენ. თ. წ. წაემგზავრა „მარტო“ ოცი ცხენოსანი კაცით, დანარჩენნი ქვეითნი იყვნენ. გადვიდნენ თუ არა ნაქერალაზე, დაიწყო საშინელი თოვა, ასე რომ სანამ თ. წ. თავის მოყვარეში მივიდოდა და ტირილს გაათავებდა, ისეთი თოვლი მოვიდა, რომ არა თუ ქვევითს ცხენოსანსაც არ შეეძლო უკან დაბრუნებულიყო. ამის გამო თ. წ. იძულებულიყო დარჩენილიყო თავის მოყვარესთან თითქმის ერთს კვირას; ეს, უეჭველია, საკმაო ხარჯს მისცემდა ჭირისუფალს; ის იფიქრებდა: რა ღმერთი გამიწყრა, მე ეს დავპატიჟეო, მაგრამ რაღას გააწყობდა; არ შეიძლებოდა რიგიანათ პატივი არ ეცა ამ ეგზეკუციის მზგავსის უცხო მოყვრისათვის; თ. წ—ს უკან მობრუნების შემდეგ ჭირის-უფალი, მე მგონია, ბევრს ინანებდა უბრალოთ გაწეული ერთი კვირის ხარჯისათვის.

აი მეორე შემთხვევა. აზნაური დ. ნ. მივიდა თავის მიცვალებულის სიძის სატირლათ, იმწესით და იმ გამოჩინებით, როგორც ჩვეულება არის. ტირილის გათავების შემდგომ დ. ნ. იმ ღამეს იქვე თავის მოყვარესთან დარჩა; ეს უკანასკნელი, რასაკვირველია, რაც შეეძლო, ძლიერ პატივსა სცემდა; მაგრამ რაჭაში, საცა დიდი ვიწროობაა ადგილისა, ძლიერ ძნელია ჯერ ზაფხულშიაც ბევრი ცხენების შენახვა ხმელს საჭმელზე; ჩვენი მასპინძლის სტუმრებმა თავიანთი ცხენები მინდორში გაუშვეს საძოვრათ; მაგრამ, წარმოიდგინეთ იმათი გაკვირვება და მწუხარება, როცა მეორე დღეს ორი ცხენის მაგიერათ იმათ მარტო ცარიელი ძვლები დახვდათ მინდორში: რასაკვირველია, დათვი ან მგლები ნახავდნენ უპატრონო საქონელს და რიგიანად დაძღებოდნენ ზედ.

მამასახლისებს დიდი გავლენა აქვთ სოფლებში და ისინი რომ მოინდომებდენ, ადვილათ მოსპობენ, გლეხ-კაცებში მაინცა, ამგვარს უწესოებას და უნაყოფო ხარჯს, რომლითაც საზოგადოება იძლევა ფრიადს სიღარიბეს. ჩემი აზრით, ეს ჩვეულება ჩვენი სიღარიბის ერთი მიზეზთაგანია და ამიტომ ამაზე რომ მოხელეები მიაქცევდენ ჯეროვან ყურადღებას, კარგი იქნება. ამბობენ, რომ ხალხის ჯერ უბრალო ჩვეულების მოსპობაც ძალით არ შეძლებაო: როცა გაიგებენ თავიანთ ზიანს და სარგებლობას, თვითონვე მოსპობენო; მაგრამ ნათქვამია: „სანამ პეტრე მოვიდა, პავლეს ტყავი გააძვრესო“. ხალხი თავის უმეცრებით სიღარიბეში და უბედურობაში შედის და შველა, ხელის გამართვა ახლავე სჭირია, თორემ შემდგომში, კიდევაც გაიგოს—რა არის სასარგებლო და მავნებელი და მოსპოს ცუდი ჩვეულებაები, გვიან იქნება მათი დაქცეული ოჯახების წამოყენება. რა წინაღმდეგი იქნება, მახლობელმა მთავრობამ ამგვარი ჩვეულება ძალათ მოაშლევინოს ხალხს; ეს ძლიერ იამებათ თვით გლეხებსაც და სხვა წოდების კაცებსაც. განა არ იციან, რომ ეს ჩვეულება მათი საზარალო და დამღარიბებელია?! მაგრამ მათ სირცხვილათ მიაჩნიათ და წინაღმდეგათაც ამის დატოვება; ჰგონიათ თუ ეს ჩვეულება წინაპართაგან რჯულათ არის დატევებული. *)

იმერეთში ეს ჩვეულება, როგორც გვგონია, ემზგავსება რაჭისას,—მაგრამ იქ არ უნდა იყოს, როგორც აქ არის, ფეხშიშველა, გულ-გაღეღილ, და თმა-გაშლილი მისვლა მიცვალებულის სატირლათ, გულში და თავში ხელის ცემა, ლოყის დაგლეჯა ფრჩხილებით და კუბოზე სისხლის ნთხევა **).

ამ სიტყვებს ვერ მოვაწონებთ ჩვენს მოხუცებულებს, რადგან იმათს გულში ისრე ღრმათ აქვს განსხმული ამ ჩვეულებაებს ფესვები, რომ, რაც უნდა ვეცადოთ, ვერ დავარწმუნებთ, თუ ამ გვარის ჩვეულებით და უბრალო ხარჯით მიცვალებულები არ სცხონდებიან, მაგრამ, იმედია, ამ გვარს მავნებელს ჩვეულებაებზედ ყმაწვილი კაცები უმეტესად მიაქცევენ ყურადღებას და არ მიხედვენ ჩვენ მოხუცებულებს.

გსწამდეს, მოხუცებულო, რომ, თუ სხვა კეთილი საქმე წინ არ გიძღვის, ე. ი., თუ სიცოცხლეშივე არ ეცადე კეთილს, პატიოსანს ცხოვრებას, ტირილზე ამგვარი უბრალო ხარჯი და შეუსაბამო ქცევა შენის ჭირისუფლისა ვერას გიშველის შენის ცოდვისაგან: რამდენი ხარჯი გემზადება შენ ტირილზე, რამდენს უბრალო შრომას და სიღარიბეს გასწევს შენი ჭირის-უფალი, შენის ტირილის და დასაფლავების შემდეგ და თვითონ მშიერი რჩება, ვალში ვარდება! — ეს სულ, იცოდე ცოდვათ მიგყვება და არა მადლათ. ყოველი კაცი იმას უნდა ვსცდილობდეთ, რომ ჩვენი მოქმედება სულის სასარგებლოც იყოს და ხორციელათაც არ დავღარიბდეთ...

მ. ა. შ.

*) არ შეგვიძლია არ შევნიშნოთ აქ პატივცემულ ავტორს, რომ „სჯულთ უმტკიცესი ჩვეულებას“ ერთბაშათ და ძალ-დატანებით მოშლა ძლიერ ძნელი საქმეა. ვინ არ იცის—როგორ ეტანება და ესწრაფის კაცის ბუნება ყოველს აკრძალულს და დაშლილს ნივთს, ნამეტურ იმისთანას, როგორც მაგ. რომელიმე წინაპართაგან დატოვებული ჩვეულობა. მთავრობას, როგორც ყოველს საქმეში, ამაშიაც ბევრის გაკეთება შეუძლია; მაგრამ, ჩვენი აზრით, სასოფლო შკოლებს და განსაკუთრებით რიგიან მღვდლებს კიდევ მომეტებული შეუძლიანთ. სულიერი მამები, სხვათა შორის,ვალდებული არიან ამოფხვრან თავიანთ სულიერ შვილებში ყოველი კერპთ-თაყვანისცემლობისაგან დატოვებული ცრუმორწმუნება და ქვეყნის დამაზიანებელი ჩვეულებაები.

რედ.

**) იმერეთში, და განსაკუთრებით სამეგრელოში, მომეტებულათ თუ არა, ნაკლებათ არ იციან მიცვალებულის ტირილი და იმის დასაფლავებაზე თავის მოქაჩალება: რა თავადიშვილია ის, რომელიც ტირილში ერთ 30—50 თავადიშვილს და ურიცხვ სხვებს არ დაპატიჟებს! რა აზნაურიშვილია ის, რომელსაც ორი დღის შვილი მოუკვდეს, ვთქვათ, და სამი ძროხა მაინც არ დაკლას იმის დამარხვაზე. ჩვენ ვიცით იმერეთში ერთი დიდი სოფელი, რომელშიაც ოცამდე წვრილ მამულებიანი თავადიშვილები სახლობენ; ამათი პირველი საქმე და მოვალეობა ის არის, რომ დაესწრონ საცა კი იქნება ქორწილში, ტირილში და სხვა და სხვა ამისთანა მუცლის გასაძღომ და დროს გასატარებელ შემთხვევებში.

ეს ჩვეულება კიდევ მომატებულად მავნებელი იქნებოდა იმერეთში, „გადასახურავი“ რომ არ იცოდნენ: ნაცნობების და მონათესავების ამ ნაირი ხელის გამართვა ბევრათ უმსუბუქებს და უადვილებს ჭირის-უფალს ამდენს ხარჯს და განსაცდელს.

რედ.

სხვა და სხვა ამბები.

— ყირიმში შემდგარა საზოგადოება, რომლის მიზანი ის არის, რომ გაავრცელოს ქალებში განათლება; ამ საზოგადოების უსტავის პროექტი, როგორც ამბობენ, ახლა წარდგენილია დასამტკიცებლად შინაგანი საქმეების მინისტრთან და, დამტკიცდება თუ არა, საზოგადოება დაიწყებს თავის მოქმედებას.

— პეტერბურღის აკადემიის წევრი უფ. ბროსსე ადგენს ამ ჟამად, როგორც გაზეთებში სწერენ, მეგრული ენის გრამმატიკას.

— გაზეთს „Петербургскій Листокъ“-ში სწერენ, ვითომც ერთ რუსს გამოუგონოს ისეთი საბეჭდავი მაშინა, რომელიც თითქმის ოთხჯერ უფრო იაფათ ეღირება, ვიდრე ახლანდელი მსწრაფლ-მბეჭდავი მაშინა და იმაზე უფრო ჩქარათაც და ბევრსაც ბეჭდავსო. ამას გარდა ამისთვის უფრო ნაკლები ასოებიც სჭირიაო. ამბობენ, რომ ეს მაშინა, სხვათა შორის, მომავალ „ხელ-ნასაქმევი ნივთების გამოფენაზე“ იქნებაო გამოფენილი.

— მარტო შარშან რუსეთში დეპეშების გაგზავნისაგან შემოსულა: 3,198,480 მან. და 83¼ კაპ.; 1868 წელს — 2,793,780; ასე რომ შარშან თითქმის ნახევარი მილიონით მომეტებული ყოფილა შემოსავალი, ვიდრე შარშანწინ.

მერცხალი.

გხედავ, მერცხალო, მაღლა მფრინავსა,
ჭიკჭიკ გალობით მევლები თავსა,
ფრთას ფრთას შემოჰკრავ, შორს იკარგები,
მერე მწვანე ველს ჩამოეხრები.
ჩემო მერცხალო! მიყვარხარ გულით
და შენ შეგყურებ მე სიხარულით;
უცხო ქვეყნიდან შენ ხარ მოსული
და ჩვენ ბურულში დაბუდებული.
მუდამ ჭიკჭიკობ, ხარ მოხარული,
სჩანს, რომ შენ გიყვარს ჩვენი მამული;
მოხვალ, პატივს გვცემ, გვასიამოვნებ
და ჩვენ სამშობლოს ტკბილად ახარებ.
ჩვენის მზერითა რაკი გაძღები
შენს ქვეყანისკენ ისევ გაჰყვები;
და მისთვის მიყვარს მაგ გულის ნება,
რომ თავის მხარე არ ავიწყდება.
მაგრამ მაშინკი გული მიკვდება,
როდესაც კაცი გამახსენდება,
რომელს პირუტყვის გრძნობა [illegible]
მით რომ სამშობლო არ აგონდება...

გ. ჭალადიდელ[illegible]

1870 წ. 10 იანვარს.
ს. ჭალადიდს.

არავის!

(რობერტ ბორნსიდან.)

ჩემ ჯიბეშია ორი კაპიკი, მაგრამ იმისთვის
არ ვალდებულვარ, ძმანო, არავის;
ვალშიდ რას მივსცემ! — არ მინდა მე სხვის,
რადგან არ მმართებს არც მე არავის!
მე არ მყავს კაცი, მაგრამ არას დროს
არც მე ვიყავი კაცი არავის;
და უსაფუძვლოთ ვინმემ გამლანძღოს
არ მივსცემ ნებას, ხმალით, არავის!
მე მინდა ვიყო თავისუფალი ყველგან, ყოველთ[illegible]
რომ მე საწყენი არ ვქნა არავის;
საქმე არა მაქვს სხვასთან სრულებით,
რადგან ჩემთანაც არ აქვს არავის!

გ. ჭალადიდელ[illegible]

1869 წ. 28 დეკემბერს.
ს. ჭალადიდს

სავაჭრო ცნობები.

სოხუმის მთავარ სასამართლოში ამ წლის 9 და [illegible] მარტს იქნება ვაჭრობა და გაიყიდება გორის მოქა[illegible]ქის პეტრე იოსების ძის საკოვის უძრავი მამუ[illegible] რომელსაც შეადგენს ერთ ეტაჟიანი ფიცრულის სახ[illegible] თავის მოწყობილობით და ეზოთი. ეს მამული დაფა[illegible]ბულია 7542 მანეთად და ისყიდება პატერი დ[illegible]როვიჩის ვალში.

ვაჭრობა დაიწყება 9 მარტს დილის 11 საა[illegible] მსურველს შეუძლია წინათვე ნახოს სოხუმის სასამ[illegible]თლოში ამ საქმის შესახები ქაღალდები.—

ქუთაისის გუბერნიის სამმართველოში დანიშნულ[illegible] ამ წლის 16 მარტს ხელმეორეთ ვაჭრობა პირადი [illegible] დაბეჭდილი განცხადებაებით; სამი დღის შემდეგ [illegible]ბა პერეტორჟკა. სავაჭროთ დანიშნულია იჯარით ა[illegible] 1) აჭარის ქედსა და სოფ. ქერშავეთს შუა [illegible] გაყვანა; ეს გზა იქნება 20 ვერსი და 4,555 [illegible] ფასი ამ პოდრადისთვის დადებულია — 36,768 მან. 14½ კაპ. 2) აქვე ზექარის ხეობაში უნდა გა[illegible]დეს მეორე გზა — აბას-თუმნის მეორე ხიდიდან თ[illegible] აბას-თუმნამდის, ამისთვის დადებულია 4,670 [illegible] 87 კაპ. 3) აქვე, სოფელი გადათიდან აბას თუმ[illegible]ნის მეორე ხიდამდის უნდა გაკეთდეს გზაზედ ხი[illegible] და ქვის ღარები; — ამ საქმის იჯარით ამღებს მი[illegible] 7,223 მან. და 14 კაპ. გასაკეთებლათ.

ვირაოთ იჯარით ამღებმა მეხუთედი იჯარის ფ[illegible] უნდა წარადგინოს. დაბეჭდილი განცხადებაები მი[illegible]ბა ვაჭრობისთვის დანიშნული დღის 11 საათამდი.

ვაჭრობაში პირადი მონაწილეობის მიღების მს[illegible]ველმა უნდა წარადგინოს განცხადება, მეხუთედი [illegible] იჯარისა და ამას გარდა თავის წოდების და უფლება[illegible] დოკუმენტები. განცხადება თოთხმეტ შაურიან ღ[illegible] ქაღალდზე უნდა იყოს დაწერილი.—

ამ იჯარის შესახები ქაღალდები მსურველს, [illegible] დღეებს გარდა, ყოველდღე შეუძლია ნახოს ქუთა[illegible] გუბერნიის სამმართველოში (Строительное отд[illegible]ніе Губ. Правл.) დილის 9 საათიდან ნაშუა[illegible]ვის 2 საათამდი.—

ბიბლიოგრაფიული განცხადება.

სიტყვანი და მოძღვრებანი,

თქმულნი გაბრიელ ეპისკოპოზის მიერ,

ამ თვის გასულს გამოვლენ ბეჭდვიდგან მეორე გამოცემით, რომელიც არის შევსებული 75 ახალი ქადაგებითა.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 5-го Февраля, 1870 г. ს. მელიქიშვილის და კამპ. სტამბაში. დროებითი რედაქტორი ს. მესხი. გამომცემი ს. მელიქიშვ[illegible]